

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА,

методичні вказівки та контрольні завдання
до вивчення дисципліни
“Основи наукових досліджень”
для студентів спеціальності
6.050106 – облік і аудит

Затверджено
на засіданні Вченої ради академії
Протокол № 1 від 25.01.05

Дніпропетровськ НМетАУ 2005

УДК 001.89:657.6(076)

Робоча програма, методичні вказівки та контрольні завдання до вивчення дисципліни “Основи наукових досліджень” для студентів спеціальності 6.050106 – облік і аудит / Укл.: В.Д.Зелікман, Ю.Т.Труш, З.Г.Стрижка. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2005. – 28 с.

Наведені загальні методичні вказівки до вивчення дисципліни “Основи наукових досліджень”, література, що рекомендується, робоча програма та пояснення до окремих тем, контрольні завдання за варіантами та вказівки до їх виконання.

Призначені для студентів спеціальності 6.050106 – облік і аудит заочної форми навчання.

Укладачі: В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.
Ю.Т.Труш, канд. екон. наук, доц.
З.Г. Стрижка, магістрант

Відповідальна за випуск Г.О. Король, канд. екон. наук, доц.

Рецензент Д.Є.Козенков, канд. екон. наук, доц. (НМетАУ)

Редактор О.І. Лук'янець

Підписано до друку 22.04.2005. Формат 60x84 1/16. Папір друк.

Друк плоский. Облік.-вид. арк. 1,64. Умов. друк. арк. 1,62.

Тираж 150 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, Дніпропетровськ-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ

ВСТУП

Розвиток суспільства висуває все більш жорсткі вимоги щодо професійної досвідченості фахівців економічних спеціальностей. Для вирішення будь-якої проблеми вони повинні застосовувати не тільки досконально вивчені та відпрацьовані прийоми, а й творчо знаходити оптимальні рішення в складних та нестабільних економічних відносинах.

Для виховання у майбутніх бухгалтерів і аудиторів потягу до наукового пошуку, розвитку здатності творчого застосування новітніх наукових досягнень у своїй практичній діяльності в навчальний план бакалаврів зі спеціальності “Облік і аудит” введена дисципліна “Основи наукових досліджень”. Зміст даної дисципліни базується на знаннях, отриманих студентом при вивченні таких дисциплін, як теорія імовірності, статистика, економетрія, інформатика, бухгалтерський облік та ін. В результаті вивчення дисципліни “Основи наукових досліджень” студент повинен зрозуміти суть, мету та завдання наукових досліджень, придбати знання щодо їх планування, організації та проведення, а також здобути навички застосування отриманих знань на практиці.

Дисципліна “Основи наукових досліджень” за змістом складається із трьох частин. У першій, вступній частині, розглядаються загальні теоретичні питання наукового дослідження. Друга, основна частина, містить теоретико-прикладні питання щодо планування та організації наукових досліджень, методів пошуку та обробки інформації для їх проведення. Третя, заключна частина, присвячена питанням оформлення результатів наукових досліджень та оцінки їх якості.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану спеціальності 6.050106 – облік і аудит загальний обсяг дисципліни “Основи наукових досліджень” складає 54 академічні години, розподіл яких за видами занять для студентів заочної форми навчання наведений в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Розподіл навчальних годин дисципліни “Основи наукових досліджень” за видами занять для студентів спеціальності 6.050106 – облік і аудит заочної форми навчання (витяг з навчального плану)

Семестр	Усього годин	Аудиторні	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Види контролю
VII	54	8	8	-	46	контрольна робота, залік

Робоча навчальна програма з дисципліни “Основи наукових досліджень” з вказівкою тем, що викладаються на аудиторних заняттях, наведена в розділі 3.

Заставою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками та навчальними посібниками. Самостійну роботу потрібно вести систематично, за певним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності:

- 1) ознайомлення зі змістом теми за програмою;
- 2) уважне читання відповідного розділу підручника;
- 3) конспектування матеріалу, що вивчається;
- 4) виконання розділу контрольної роботи за відповідною темою.

Теми індивідуальних завдань для контрольних робіт та загальні методичні вказівки до їх виконання наведені в розділі 4. Приклад виконання контрольної роботи наведений у розділі 5.

Контрольні роботи повинні бути виконані і оформлені відповідно до встановлених правил, зареєстровані в деканаті заочного факультету та на кафедрі обліку і аудиту.

Після отримання зарахованої контрольної роботи необхідно врахувати всі вказані рецензентом зауваження та внести необхідні виправлення.

Перевірка знань студентів з дисципліни “Основи наукових досліджень” здійснюється шляхом заліку в VII семестрі.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

При вивченні дисципліни потрібно ознайомитися з нормативними матеріалами та законодавчими актами з різних питань, що стосуються наукової діяльності, з основною літературою вітчизняних та закордонних авторів з питань наукових досліджень взагалі та в галузі бухгалтерського обліку зокрема. Нижче наводяться підручники та навчальні посібники, необхідні та достатні для вивчення дисципліни.

1. Комаров М.С. Основы научных исследований. – Львов: Высшая школа. Изд-во при Львов. ун-те, 1982. – 128 с.

2. Малюга Н.М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: Навч.посібник. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 476 с.

3. Методические указания по дисциплине «Основы научно-технического творчества» для студентов специальности 7.090401. / Сост. Б.М. Бойченко. – Днепропетровск: ГМетАУ, 1999. – 29 с.

4. Организация эксперимента: Учеб. пособие /В.И. Баптизманский, Ю.Н. Яковлев, Ю.С. Паниотов и др. / Под ред. В.И. Баптизманского, Ю.Н. Яковлева. – К.: УМК ВО, 1992. – 244 с.

5. Основы научных исследований в черной металлургии / Под общ. ред. Ю.Н. Яковлева. – Киев; Донецк: ВШ Головное изд-во, 1985. – 205 с.

6. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч.посібник. – Київ: ТОВ “Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 240 с.

7. Замков О.О., Черемных А.В., Толстопятенко А.В. Математические методы в экономике: Учебник МГУ им. М.В.Ломоносова – 2-е издание – М.: Издательство “Дело и Сервис”, 1999. – 368 с.

До додаткової літератури відносяться джерела, які можуть замінити основну літературу у разі її відсутності, а також призначені для більш поглибленого та розширеного вивчення дисципліни. До них відносяться наступні підручники та навчальні посібники:

8. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. - К.: АБУ, 2002. – 480 с.

9. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
10. Бор М.З. Основы экономических исследований. Логика, методология, организация, методика. – М.: Издательство "ЛИС", 1998. – 144 с.
11. Бурчин М.Н., Кузнецов В.И. Введение в современную точную методологию науки: Структуры системы знаний. – М.: АО "Аспект-Пресс", 1994. – 120 с.
12. Крейденко В.С. Библиотечные исследования. Научные основы: Учебн.пособие. – М.: Книга, 1983. – 143с.
13. Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примак Т.А. Основы научных исследований: Учеб. пособие / Под ред. А.А. Лудченко. – К.: О-во "Знання", КОО, 2000. – 114 с.
14. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: Навч.посібник. – К.: Ф. "ВПОЛ", 1997. – 242 с.
15. Сидоренко В.К., Дмитренко П.А. Основи наукових досліджень. – К.: 2000. – РНКЦ "ДІНІТ", 2000. – 259 с.
16. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2002. – 295 с.
17. Методичні вказівки до організації виконання дипломних проектів і робіт для студентів усіх спеціальностей і форм навчання / Укл.: А.К. Тараканов, Г.О. Білай, І.І. Бойко та ін. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2001. – 75 с.

3. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Розподіл навчальних годин дисципліни "Основи наукових досліджень" для студентів заочної форми навчання за темами та видами занять показано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Розподіл навчальних годин дисципліни “Основи наукових досліджень”
за темами та видами занять

Тема	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1. Становлення наукового пізнання і науки	–	–	6	6
2. Наукове дослідження	1	–	4	5
3. Планування науково-дослідної роботи	1	–	6	7
4. Організація науково-дослідної роботи	1	–	6	7
5. Пошук інформації	1	–	4	5
6. Експеримент як метод наукового пізнання	1	–	6	7
7. Обробка інформації	1	–	6	7
8. Оформлення результатів наукового дослідження	1	–	4	5
9. Оцінка ефективності наукових досліджень	1	–	4	5
Разом	8	–	46	54

Нижче наводиться робоча програма дисципліни та методичні вказівки до окремих тем. Вказана кількість годин включає час як на аудиторну, так і на самостійну роботу.

Тема 1. Становлення наукового пізнання і науки (6 годин)

Предмет, мета і завдання дисципліни. Становлення наукового пізнання. Методологія наукового пізнання. Наука, її генезис та вплив на історію. Етика наукового пізнання. Бухгалтерський облік як наука.

При вивченні цієї теми необхідно усвідомити предмет, мету і завдання дисципліни. При цьому слід звернути увагу на те, що завдання

витають із мети, конкретизуючи шляхи її досягнення. Слід уявити поняття про наукове пізнання і науку, передумови їх виникнення і основні етапи розвитку. Особливу увагу слід приділити поглядам таких філософів як Бекон Ф., Локк Дж. і Палані М. щодо становлення наукового пізнання і визначення видів знань в залежності від їх якостей.

Вивчаючи методологію наукового пізнання, слід визначити особливості таких категорій, як метод і методологія. При цьому потрібно усвідомити, що шляхом застосування наукових методів (аналізу, синтезу, спостереження) відбувається пізнання, яке приводить до отримання знань двох видів: емпіричного і теоретичного. Крім того, слід розглянути також такі види знань, як абстрактне і конкретне.

Слід усвідомити, що категорія “вчений” виникла лише в першій половині XIX ст., але історія науки почалася значно раніше, при розподілі суспільної праці, де були поєднані пізнавальні і виробничі моменти. Тому при дослідженні генезису науки та її впливу на історію необхідно не звужувати період вивчення лише останніми століттями.

Необхідно зрозуміти, що етика наукового пізнання тісно пов’язана із загальносуспільними поглядами на професійні моральні якості та людяність. Це поняття не слід змішувати з етикою творчості, яка базується на принципах, що регулюють відносини між науковцями. Етику наукового пізнання потрібно розглядати як категорію, яка межує між науковцем, суспільством в цілому і науковим відкриттям. В цій сукупності науковець несе відповідальність перед суспільством за якісні характеристики та можливі наслідки тих наукових результатів, до яких він прагне або вже отримав.

Необхідно звернути увагу на те, що бухгалтерський облік, як будь-яка наука має свої ознаки, відповідно до яких характеризуються економічні явища. При розгляданні бухгалтерського обліку як науки слід усвідомити її цілі, завдання, предмет, метод і методологію, які вивчаються в супровідних навчальних дисциплінах, таких як теорія бухгалтерського обліку, фінансовий облік, управлінський облік. Для того, щоб чітко усвідомити необхідність і сутність обліку як науки, доцільно розглянути передумови його становлення, а також думки вчених щодо визначення бухгалтерського

обліку як самостійної науки. При цьому корисно було б сформулювати особливості даної науки.

Література основна: [1, 2, 3], додаткова: [9].

Тема 2. Наукове дослідження (5 годин)

Поняття наукового дослідження. Методи наукового дослідження. Особливості наукового дослідження в бухгалтерському обліку.

При вивченні цієї теми слід уявити поняття наукового дослідження та визначити мету його проведення. Необхідно звернути увагу на те, що усі дослідження і розробки в залежності від характеру наукової діяльності поділяються на три категорії: фундаментальні дослідження, прикладні дослідження та експериментальні розробки. Доречно було б виявити відмінності між цими категоріями. При цьому потрібно розглянути характерні ознаки та елементи наукового дослідження.

Доцільно розглянути методи, з використанням яких проводяться наукові дослідження, а саме: спостереження, порівняння, моделювання, експеримент, аналіз, синтез, індукція, дедукція, прогнозування та ін. Рекомендується законспектувати їх стислу характеристику.

Слід звернути увагу на те, що бухгалтерський облік, як будь-яка інша наука, при вивченні власного предмета використовує поряд з традиційними і специфічні методи проведення дослідження. Їх добір залежить від етапу проведення наукового дослідження.

Слід пам'ятати, що ефективність дослідження залежить від правильності обраних методів, при цьому вони повинні характеризуватися простотою, якістю, доступністю.

Література основна: [1, 4], додаткова: [8, 10, 11, 16].

Тема 3. Планування науково-дослідної роботи (7 годин)

Порядок здійснення наукового дослідження. Вибір теми наукового дослідження. Визначення предмета та об'єкта дослідження. Мета і завдання дослідження. Складання плану наукової роботи.

При вивченні цієї теми слід уявити, що процес наукового дослідження являє собою послідовність дій, які в сукупності становлять закінчений цикл дослідження. Відповідно до рівнів наукового дослідження виділяють емпіричний та теоретичний етапи, які у процесі дослідження повинні бути пов'язані між собою. Було б доцільно виявити такі зв'язки та надати їх характеристику.

Необхідно усвідомити, що вибір теми наукового дослідження здійснюється за наступними критеріями: актуальність, новизна, перспективність, ефективність обраної розробки та ін. При цьому результат наукового дослідження залежить від правильності обраної та сформульованої теми, її розуміння та оцінки з точки зору своєчасності та соціальної значущості.

Слід відмітити, що теми наукових досліджень в бухгалтерському обліку формуються в межах проблем даної науки і поділяються на теоретичні, методологічні та організаційні. Існують також такі теми, які передбачають удосконалення.

Необхідно звернути увагу на те, що не менш важливим є правильне визначення предмета і об'єкта дослідження. Ці категорії не можна ототожнювати між собою, оскільки об'єктом виступає існуюча частина матеріального світу, а предметом – лише та частина досліджуваного об'єкта, яка потребує вивчення конкретних його властивостей і можливостей використання.

Слід усвідомити, що мета дослідження, яка характеризує найважливіше його завдання, формулюється на підставі обраної теми, визначеного об'єкта та предмета, і для її досягнення необхідно розробити комплекс конкретних завдань.

Потрібно звернути увагу на те, що жодне наукове дослідження не може проводитись без чітко визначеного плану, який базується на програмі дослідження. При цьому необхідно розглянути принципи логічного розміщення матеріалу, який викладається в науковій роботі: повнота, підпорядкованість, виключення.

Література основна: [2, 5, 6], додаткова: [14].

Тема 4. Організація науково-дослідної роботи (7 годин)

Організація творчої діяльності науковця. Організація творчої роботи в наукових колективах та установах. Функції наукового керівника.

При вивченні цієї теми потрібно усвідомити те, що найважливішою складовою науково-дослідної роботи є творчість, тобто створення чогось нового, особливого, невідомого раніше. Для того, щоб на підставі отриманих результатів чітко формулювати висновки щодо вирішення існуючої проблеми за обраним напрямом дослідження, науковцю необхідно правильно організувати свою дослідницьку роботу.

Треба розглянути основні аспекти організації творчої роботи в наукових колективах та установах, де соціально-психологічні відносини мають суттєвий, а іноді і вирішальний вплив на сумісну творчу діяльність, оскільки, окрім особистих, можуть проводитись і колективні дослідження.

Необхідно також розглянути принципи організації наукової діяльності, такі як: творчої праці, динамічності, колективності, плановості та контролю; а також її основні фази, які характеризують як індивідуальну, так і колективну діяльність.

Слід усвідомити, що в роботі і науковця, і наукового колективу важливу роль відіграє науковий керівник, який допомагає правильно зорієнтуватися у вибраній тематиці дослідження. Але необхідно чітко засвоїти, що саме виконавець є ініціатором обраної програми та методики дослідження, і саме він несе відповідальність за достовірність зібраної та обробленої інформації та обґрунтованість прийнятих рішень.

Література основна: [2, 4, 5], додаткова: [10, 16].

Тема 5. Пошук інформації (5 годин)

Інформація і вимоги до неї. Джерела і методи пошуку наукової інформації. Бібліотечна індексація знань та наук. Комп'ютерні мережі як джерело інформації. Наукова комунікація.

При вивченні цієї теми слід уявити поняття інформації та розглянути вимоги, яким вона повинна відповідати. В залежності від

властивостей об'єкта, виділяють наступні види інформації: природно-наукова, техніко-технологічна, економічна та соціально-політична. Для бухгалтерського обліку характерний економічний вид інформації, тому потрібно детально розглянути призначення саме такої інформації, її критерії, характеристики, види та класифікацію.

Слід звернути увагу, що на сьогоднішній день джерела інформації характеризуються численністю і різноманітністю. До основних джерел, які використовуються в дослідженнях з бухгалтерського обліку, відносяться спеціальна наукова і нормативна література, пошук якої можливо виконувати по каталогах та ключових словах, користуючись різноманітними пошуковими системами в мережі Internet або за допомогою спеціалізованих установ.

Необхідну інформацію з обраної теми дослідження науковець може знайти в бібліотеці, де здійснюється наукова обробка літератури, її зберігання та надання у використання. У бібліотеках при організації бібліотечних фондів застосовується інформаційно-пошукова мова бібліотечно-бібліографічного типу: універсальна десяткова класифікація і бібліотечно-бібліографічна класифікація, тому доречно розглянути види бібліотечних каталогів, які надають інформацію про склад і зміст бібліотечного фонду.

Потрібно розглянути серед джерел інформації мережу Internet, оскільки завдяки розвитку технологій сучасність пропонує шукати інформацію не тільки в інформаційних виданнях, але й в автоматизованих інформаційно-пошукових системах, базах і банках даних.

Слід зазначити, що не менш важливим джерелом інформації є наукова комунікація, яка здійснюється у рамках системи руху наукової інформації: узагальнення досвіду членів одного колективу для одержання нових знань, співавторство, передача отриманої інформації іншим фахівцям, популяризація та ін. При цьому доречно розглянути наступні форми наукової комунікації: публікація, наукові семінари, конференції та інші контакти з дослідниками.

Література основна: [1, 2, 4], додаткова: [12, 15].

Тема 6. Експеримент як метод наукового пізнання (7 годин)

Експеримент та його задачі. Планування і організація експериментальних досліджень. Проведення експериментів із застосуванням моделей.

При вивченні цієї теми необхідно усвідомити, що експеримент як один із методів наукового пізнання також є джерелом наукової інформації, здійснення якого допомагає вивчити об'єкт дослідження, його властивості, а також зміни, що викликають різні фактори.

Слід відзначити, що для отримання більш точної інформації необхідно правильно спланувати та організувати експериментальне дослідження.

Планування експерименту слід розглядати з позицій вибору кількості та умов проведення дослідів. При цьому їх кількість має бути необхідною та достатньою для вирішення поставлених завдань експериментального дослідження з необхідною точністю.

При вивченні питання організації експерименту необхідно усвідомити, що для його проведення необхідно створити робочу групу із осіб, які за своїми даними найбільш відповідають для проведення експерименту. Склад групи визначається в залежності від обсягів робіт, які пов'язані з експериментом. Важливо також призначити керівника групи і розподілити обов'язки між її членами. Крім того, слід звернути увагу на організацію робочого місця дослідника, документообіг наукових документів та джерела інформації.

Необхідно приділити увагу тому, що проведення експериментів може відбуватися із застосуванням фізичних, аналогових або економіко-математичних моделей. Слід усвідомити, що їх використання дозволяє значно зменшити тривалість розробки, освоєння та проведення експериментів на великих за обсягами економічних об'єктах і процесах. При цьому існує можливість екстраполювати результати експерименту на реально існуючий об'єкт.

Література основна: [1, 2, 3], додаткова: [9].

Тема 7. Обробка інформації (7 годин)

Мета, задачі і методи обробки наукової інформації. Систематизація літературної інформації. Обробка результатів експерименту. Основи кореляційно-регресивного аналізу.

При вивченні цієї теми слід уяснити, що метою обробки наукової інформації є приведення здобутої інформації до виду, придатного для використання в науковому дослідженні. Задачі обробки наукової інформації полягають у її накопиченні та систематизації, а також критичному аналізу та фіксації прочитаного і вивченого.

Серед методів обробки наукової інформації необхідно розглянути наступні: анотацію, резюме, тези, реферат, цитата, конспект та посторінкові покажчики джерел.

Уся самостійно накопичена дослідником літературна інформація підлягає систематизації шляхом оформлення картотек рукописним способом або шляхом використання спеціальних текстових редакторів персонального комп'ютера. Підлягають систематизації також результати, які були отримані внаслідок проведення експерименту, оскільки у більшості випадків вони є підставою для створення нових або уточнення вже існуючих теорій.

Слід усвідомити, що при обробці експериментальних даних кількісна оцінка надається за допомогою методів математичної статистики, які спираються на теорію імовірності. Узагальнюючими характеристиками таких даних є середні величини і характеристики мінливості, які розраховуються після систематизації результатів.

Необхідно звернути увагу на те, що для визначення залежності між параметрами, які досліджуються, за експериментальними даними можуть будуватись графіки, в яких функції і аргументи обираються на підставі вже відомих економіко-математичних залежностей. При цьому необхідно розглянути помилки, які виникають в процесі проведення експерименту і можуть бути або врахованими, або не врахованими при обробці його результатів.

Слід відзначити, що обробку результатів експерименту можна

виконувати за допомогою апарата кореляційно-регресивного аналізу, що дозволяє надати оцінку зв'язкам між випадковими величинами, а також визначити кількісну залежність між досліджуваною економічною величиною і одним або кількома факторами, які впливають на неї.

Література основна: [1, 2, 3], додаткова: [9].

Тема 8. Оформлення результатів наукового дослідження (5 годин)

Форми представлення результатів наукових досліджень. Звітність за результатами науково-дослідної роботи. Апробація результатів наукових досліджень. Мова та стиль наукової роботи. Методи наочного представлення результатів дослідження. Вимоги до оформлення результатів науково-дослідної роботи студентів.

При вивченні цієї теми слід розглянути форми представлення і види апробації результатів наукових досліджень, які наведені на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Форми представлення і види апробації результатів наукових досліджень

Крім вказаних форм представлення наукових результатів за науковими розробками слід розглянути також наступні форми звітів: анотація, анотований звіт, звіт за етапом, проміжний та підсумковий звіти,

а також фінансовий звіт, звітний кошторис витрат на науково-дослідну роботу тощо.

Необхідно приділити особливу увагу вимогам до мови та стилю наукової роботи, які характеризують загальну культуру дослідника, та повинні відповідати стилістичним вимогам сучасної української мови та наукового етикету.

Слід розглянути такі методи наочного представлення результатів дослідження, як презентація та демонстрація результатів.

Важливо пам'ятати, що завершальним етапом наукової роботи є оформлення наукової праці, тому необхідно розглянути і чітко засвоїти вимоги щодо загального оформлення, рубрикації тексту та композиції праці, а також вимоги до оформлення елементів тексту та списку використаних літературних джерел.

Література основна: [1, 2], додаткова: [9, 13, 15].

Тема 9. Оцінка ефективності наукових досліджень (5 годин)

Критерії ефективності наукових досліджень. Оцінка наукових досліджень за елементами і в цілому. Відгук і рецензія – як форми оцінки наукових робіт. Методи визначення ефективності наукових результатів.

При вивченні цієї теми слід усвідомити, що кожне наукове дослідження повинно бути оцінено за наступними критеріями: наукова значущість виконаної роботи, обсяг наукової продукції та розмір економії суспільних витрат. При цьому також визначають ефективність наукової роботи за економічною, науково-технічною та соціальною ознаками.

Важливо мати на увазі те, що науково-дослідна робота повинна відповідати основним вимогам, які залежать від її рівня. В цілому будь-яка робота з наукового дослідження оцінюється за її елементами та в комплексі. Оцінка елементів наукової праці включає оцінку її назви, вступу, основної частини, висновку та використаної літератури. Не менш важливою є оцінка наукової новизни результатів дослідження. Комплексна оцінка наукової праці в цілому включає оригінальність ідеї, правильність мови та стилістики, правильність оформлення праці та самооцінку.

Слід звернути увагу на такі форми оцінки наукових праць, як відгук і рецензія, які надаються незацікавленими особами, і завдяки яким систематизація результатів науково-дослідної роботи вважається закінченою.

Особливу увагу слід приділити проблемі оцінки ефективності наукових результатів.

Література основна: [1, 2, 6], додаткова: [10, 15].

4. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

По дисципліні “Основи наукових досліджень” в VII семестрі виконується контрольна робота, яка являє собою докладне обґрунтування проведення наукових досліджень в обліку та (або) аудиті. При виконанні контрольної роботи студент повинен визначити тему свого майбутнього наукового дослідження, яку бажано пов’язати, з одного боку, з темою майбутньої дипломної роботи, та, з іншого боку, – з актуальними проблемами практичної діяльності за місцем основної роботи студента заочної форми навчання.

Теми науково-дослідного характеру студентів спеціальності «Облік і аудит» передбачають розглядання наукових аспектів організації обліку, аналізу і аудиту та удосконалення методик їх ведення та методів, які при цьому використовуються.

Обрану тему необхідно обґрунтувати з точки зору її своєчасності, необхідності та актуальності. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Достатньо вказати суть проблеми, з якої випливає актуальність теми.

Після обґрунтування актуальності теми дослідження слід, виходячи з теми наукового дослідження, визначити і сформулювати мету роботи, а також об’єкт і предмет дослідження.

Метою науково-дослідних робіт з обліку і аудиту є удосконалення організації, системи, форм і методів обліку, аналізу і аудиту на

підприємстві, у галузі, у народному господарстві України.

Об'єктами дослідження в таких роботах можуть бути підприємства, їх об'єднання, корпорації, холдінги, бюджетні установи, галузі або народне господарство в цілому, предметом дослідження – проблеми організації та науково-методичного забезпечення проведення обліку та аудиту.

Правильне визначення мети, об'єкта та предмета дослідження дозволяє чітко встановити задачі, які мають бути вирішені під час виконання наукового дослідження з обраної теми. При цьому слід вказати, що наукова робота за обраною темою виконується вперше чи є продовженням інших робіт, перелік яких в цьому випадку необхідно навести. Слід також вказати результати попередніх патентних досліджень, джерела розробки, документи, а також наукові, економічні та інші положення, технічні та технологічні параметри, показники, які є вихідними для роботи.

При обґрунтуванні проведення наукових досліджень обов'язково указуються очікувані наукові та науково-технічні результати, які планується отримати:

- нові закони природи та суспільства, теорії, принципи, методи, моделі, концепції та інші наукові положення;
- нові методики, технології, експериментальні зразки та інші прикладні наукові, науково-технічні, науково-методичні результати.

По кожному науковому результату дослідження, який передбачається отримати, слід обґрунтувати його наукову новизну та/або практичну цінність.

Також слід навести основні наукові та науково-технічні вимоги до створюваних методик, технологій, експериментальних та дослідних зразків, які пред'являються до роботи, якісні та кількісні показники, технічні та технологічні параметри, які мають бути досягнуті в процесі її виконання.

При необхідності слід зазначити вимоги до очікуваних результатів наукового дослідження та умов їх використання з урахуванням чинних стандартів, а також особливі вимоги до техніки безпеки, охорони праці, екології тощо.

Крім того, необхідно навести розрахунок орієнтованої вартості виконання роботи у вигляді планового кошторису за основними статтями витрат. Такими статтями можуть бути: матеріали для проведення дослідження чи експерименту, заробітна плата з податковим навантаженням, накладні витрати та інші.

При обґрунтуванні проведення наукових досліджень слід навести етапи та порядок виконання робіт. При цьому необхідно визначити основні етапи роботи, терміни їх початку та завершення, відповідну обов'язкову звітну документацію.

Серед обов'язкової звітної документації, яка буде розроблятися за основними етапами, необхідно навести інформацію про наукові (науково-технічні) результати (як правило – у вигляді анотацій або анотованих звітів, за останнім етапом роботи – заключний звіт).

За необхідності основні етапи роботи можуть бути додатково розподілені.

Етапи та порядок виконання робіт доцільно представити в таблиці, форма якої вказана на рисунку 4.1.

№	Найменування етапів робіт	Строки виконання робіт (початок-кінець)	Очікувані основні наукові результати	Вартість етапів, тис. грн.	Форма звітності
1	2	3	4	5	6

Рис. 4.1. Форма представлення етапів та порядку виконання робіт

При цьому слід обов'язково розкривати зміст визначених етапів та послідовність виконання робіт.

В певних випадках доцільно зазначити, яким чином виконавець наукового дослідження буде здійснювати впровадження, просування на ринок та використання результатів роботи, зокрема:

- при створенні нових конкурентоспроможних товарів та наданні послуг (в тому числі з питань обліку, аналізу та аудиту);

- у навчальному процесі, при підготовці кадрів вищої кваліфікації;

- у наступних науково-дослідних роботах та прикладних розробках.

При цьому слід надати оцінку на підставі попередніх розрахунків очікуваного економічного та соціального ефекту від впровадження та реалізації результатів роботи.

При обґрунтуванні проведення наукових досліджень додатково можуть бути визначені інші заходи та засоби щодо забезпечення виконання робіт, зокрема:

- перелік наукових результатів, що підлягає узгодженню та затвердженню на окремих стадіях роботи відповідно до вимог ДСТУ, перелік організацій, з якими необхідно узгодити питання прийомки робіт;

- загальні вимоги до приймання робіт на окремих етапах і стадіях та в цілому, зокрема – необхідність рецензування та проведення експертизи, а також формування комісій з приймання робіт, місце їх проведення та строки;

- наукові результати (в тому числі нові методики та технології), що підлягають приймальним випробуванням, строки, місце їх проведення та умови приймання.

При цьому слід визначити вимоги до технічного захисту інформації з обмеженим доступом.

Орієнтовний перелік тем науково-дослідних робіт з обліку, аналізу та аудиту, які можуть бути використані студентами заочної форми навчання спеціальності 6.050106 – облік і аудит при виконанні контрольної роботи, наведений в таблиці 4.1.

Студент може вибрати тему для обґрунтування з таблиці 4.1 за номером варіанта відповідно порядковому номеру студента в журналі академічної групи, але перевага надається темам науково-дослідних робіт з обліку, аналізу та аудиту, сформульованим студентами самостійно.

Виконана таким чином робота буде відображати основні задачі, які мають вирішуватися науковцем при виборі та обґрунтуванні тематики наукових досліджень, плануванні та організації їх проведення.

Таблиця 4.1

Варіанти тем науково-дослідних робіт з обліку, аналізу та аудиту

Номер варіанта	Тема науково-дослідної роботи
1	2
1	“Організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу та аудиту в умовах переходу до ринкової економіки”
2	“Концептуальні напрями удосконалення обліку, аналізу та аудиту”
3	“Форми (системи) бухгалтерського обліку та їх вплив на формування управлінської інформації на підприємстві”
4	“Організація інформаційних систем обліку, аналізу та аудиту”
5	“Оптимізація інформаційних потоків в системі управління підприємством”
6	“Інформаційні системи бухгалтерського обліку в умовах використання обчислювальної техніки”
7	“Методичний підхід до планування аудиторської перевірки діяльності підприємства”
8	“Методологічні аспекти обліку, аналізу та аудиту діяльності підприємств з іноземними інвестиціями”
9	“Методологічні аспекти обліку, аналізу та аудиту діяльності акціонерних товариств”
10	“Організація обліку, аналізу та аудиту на малих підприємствах”
11	“Методика вибору системи оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва”
12	“Концептуальні напрямки обліку, аналізу та аудиту на орендних підприємствах”
13	“Організаційні аспекти обліку, аналізу та аудиту в холдінгових компаніях”
14	“Організація обліку, аналізу та аудиту в товариствах з обмеженою відповідальністю”
15	“Організація обліку власного капіталу та аналізу ефективності його використання в господарській діяльності підприємства”

Продовження таблиці 4.1

1	2
16	“Організаційно-методологічні аспекти обліку активів підприємства в умовах інфляції та аналіз її впливу на оцінку майна підприємства”
17	“Теоретичні та практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту розрахунків з дочірніми підприємствами”
18	“Організація обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом”
19	“Організація обліку, аналізу та аудиту кредитних операцій”
20	“Організація обліку, аналізу та аудиту вексельних операцій”
21	“Організація та методологія обліку, аналізу та аудиту операцій з цінними паперами”
22	“Організація та методологія обліку, аналізу та аудиту реалізації продукції (товарів, послуг)”
23	“Організація та методологія обліку, аналізу та аудиту імпортно-експортних операцій”
24	“Організація та методологія обліку, аналізу та аудиту бартерних операцій”
25	“Організація обліку, аналізу та аудиту фінансових результатів”
26	“Методичний підхід до обліку фінансових результатів суб’єктів господарювання для цілей прийняття управлінських рішень”
27	“Теоретичні та практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту формування забезпечень”
28	“Методичні аспекти формування, аналізу та аудиту фінансової звітності підприємства”
29	“Методика складання, аналізу та аудиту консолідованої фінансової звітності”
30	“Організація системи внутрішньогосподарського контролю”
31	“Теоретичні й практичні аспекти методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції”
32	“Організація обліку, аналізу та аудиту матеріальних витрат”
33	“Організація обліку, аналізу та аудиту витрат на оплату праці”

Продовження таблиці 4.1

1	2
34	“Організація обліку, аналізу та аудиту діяльності допоміжних виробництв”
35	“Організація обліку, аналізу та аудиту накладних витрат”
36	“Організаційно-методичне забезпечення системи управлінського обліку”
37	“Організація обліку, аналізу та аудиту формування статутного фонду”
38	“Організація обліку, аналізу та аудиту виробничих запасів”
39	“Методика та організація обліку, аналізу та аудиту наявності та руху основних засобів”
40	“Методика та організація обліку, аналізу та аудиту амортизаційних відрахувань”
41	“Організація обліку, аналізу та аудиту готової продукції (виконаних робіт та послуг) на підприємстві”
42	“Розробка методичного забезпечення аудиту готової продукції металургійного підприємства”
43	“Організація обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства”
44	“Система управлінського обліку в комерційних банках”
45	“Організація обліку, аналізу та аудиту банківських операцій”
46	“Організація обліку, аналізу та аудиту кредитних операцій та ризиків банку”
47	“Організація банківськими установами розрахунків між суб’єктами господарювання”
48	“Методичні аспекти побудови системи первинного обліку і документообігу на підприємстві”
49	“Використання даних бухгалтерського обліку та аудиту для прийняття управлінських рішень”
50	“Адаптація національних положень бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів”

5. ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Тема роботи: дослідження витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”.

Обґрунтування вибору теми.

В сучасний період розвитку ринкових відносин в Україні та поширення зовнішньоекономічної діяльності перед вітчизняними підприємствами стоїть проблема забезпечення відповідності якості своєї продукції міжнародним стандартам. Це вимагає від підприємств, зокрема, ДГМК “Криворіжсталь”, втілення систем управління якістю, здійснення заходів в межах якої потребує певних витрат.

Оскільки визначення частини витрат, які відносяться до системи управління якістю, в умовах виробничої діяльності підприємства має певні труднощі, важливої ролі набуває оцінка витрат на управління якістю .

Актуальність теми.

Вирішення задач підвищення конкурентоздатності, стабільності і стійкості ДГМК “Криворіжсталь” в сучасних ринкових умовах призводить до зростання значення системи управління якістю на підприємстві.

Систематичне впровадження на ДГМК “Криворіжсталь” заходів з забезпечення якості продукції, розробка яких є сьогодні одним з пріоритетних напрямів організаційно-економічних досліджень в усьому світі, обумовлює своєчасність та актуальність досліджень витрат в системі управління якістю на підприємстві та розробки методики оцінки цих витрат в умовах ДГМК “Криворіжсталь”.

Мета роботи: розробка методики оцінки витрат на управління якістю в умовах ДГМК “Криворіжсталь”.

Об’єкт дослідження: витрати на управління якістю в умовах ДГМК “Криворіжсталь”.

Предмет дослідження: методичні положення оцінки витрат підприємств.

Результати попередніх патентних досліджень.

При перегляді та вивченні спеціалізованих фахових наукових видань і матеріалів встановлено, що питання, які будуть розглядатися в даній

роботі, не висвітлені. Відомості про розробки, які аналогічні тим, що пропонуються, в джерелах інформації відсутні. Переглянуті основні спеціалізовані фахові наукові видання за 2000 – 2004 рр.

Джерела розробки (наукова база).

Наукові ідеї, покладені в основу розробок, сформульовані на кафедрах економічного факультету Національної металургійної академії України в процесі попередніх досліджень питань підвищення ефективності діяльності підприємств.

Протягом ряду років академія, розвиваючи ці ідеї, проводила науково-дослідні роботи з розробки методології інтелектуальної підтримки прийняття економічних рішень.

Кваліфіковані наукові кадри, накопичений досвід у дослідженнях цих проблем дозволяє успішно виконати поставлену задачу з дослідження витрат в системі управління якістю в умовах ДГМК “Криворіжсталь”.

Вихідні дані.

Вихідними даними для виконання роботи є дані про заходи в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь” та дані про витрати на окремі заходи з забезпечення якості на ДГМК “Криворіжсталь”.

Методи дослідження: аналіз і синтез, класифікація, моделювання, вимірювання, опитування, кореляційно-регресивний аналіз.

Задачі роботи.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення наступні завдання:

- дослідити економічну сутність та зміст витрат у системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”;
- проаналізувати різні методики оцінки витрат;
- розробити методику оцінки витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”;
- розробити практичні рекомендації щодо використання створеної методики оцінки витрат в системі управління якістю ДГМК “Криворіжсталь”.

Очікувані наукові та науково-технічні результати.

Результатом виконання роботи має стати розроблена методика

оцінки витрат на управління якістю в умовах ДГМК “Криворіжсталь”, що дозволить полегшити процес планування витрат в системі управління якістю на підприємстві.

Наукова новизна роботи.

Очікуваною науковою новизною даної роботи є:

– визначення структури витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”;

– запропонування методики оцінки витрат в системі управління якістю на промисловому підприємстві.

Орієнтовна вартість та тривалість виконання роботи.

Планується виконати роботу протягом 12 місяців: з 1.01.2006 р. по 31.12.2006 р.

Орієнтовна вартість роботи – 39,6 тис. грн.

Плановий кошторис.

Плановий кошторис витрат, необхідних для виконання роботи, представлений у таблиці 6.1.

Таблиця 6.1

Плановий кошторис

№	Статті витрат	Сума, тис.грн.
1	2	3
1.	Заробітна плата	19,8
2.	Нарахування на заробітну плату	7,3
3.	Виробничі витрати	2,6
4.	Накладні витрати	9,9
	Разом	39,6

Етапи та порядок виконання робіт.

Етапи та порядок виконання робіт представлені у таблиці 6.2.

Відомості щодо необхідних природоохоронних заходів.

Реалізація даної роботи не потребує додаткових природоохоронних заходів. Питання охорони навколишнього середовища та екологічні аспекти діяльності підприємств будуть враховані на всіх етапах виконання роботи.

Таблиця 6.2

Етапи та порядок виконання робіт

№	Найменування етапів роботи	Строки виконання робіт	Очікувані основні наукові результати	Вартість етапів, тис.грн.	Форма звітності
1	2	3	4	5	6
1.	Дослідження системи управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	01.01.05 – 31.03.05	Структура заходів в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	9,9	Анотація
2.	Дослідження витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	01.04.05 – 30.06.05	Структура витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	9,9	Анотація
3.	Розробка методики оцінки витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	01.07.05 – 30.09.05	Методика оцінки витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	9,9	Анотація
4.	Апробація та уточнення параметрів методики оцінки витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	01.10.05 – 31.12.05	Уточнені параметри методики оцінки витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”	9,9	Звіт по роботі

Додаткові питання, які потребують вирішення одночасно з виконанням роботи.

Необхідно дослідити організацію обліку витрат на управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь”.

Засоби реалізації результатів НДР.

Реалізація результатів роботи має бути здійснена у подальшому її замовником (ДГМК “Криворіжсталь”) шляхом застосування розробленої методики для оцінки і планування витрат в системі управління якістю на підприємстві.

Очікувані техніко-економічні та соціальні результати від втілення роботи.

Реалізація результатів роботи призведе до поліпшення процесу планування витрат в системі управління якістю на ДГМК “Криворіжсталь” за рахунок застосування розробленої методики оцінки витрат на управління якістю на підприємстві.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Загальні методичні вказівки.....	3
2. Рекомендована література.....	5
3. Робоча програма та методичні вказівки до тем дисципліни.....	6
4. Завдання та методичні вказівки до виконання контрольної роботи.....	17
5. Приклад виконання контрольної роботи.....	24